

Дело C-693/19

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване:

13 септември 2019 г.

Запитваща юрисдикция:

Tribunale di Milano (Италия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

10 август 2019 г.

Жалбоподатели:

SPV Project 1503 Srl

Dobank SpA

Отвeтник:

УВ

Предмет на главното производство

Изпълнително производство — принудително изпълнение

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Тълкуване на член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз и членове 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273)

Преюдициален въпрос

Допускат ли членове 6 и 7 от Директива 93/13/ЕИО и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз и при какви условия национална

правна уредба като посочената, която не позволява на съда по изпълнението да извърши присъщ контрол на влязло в сила изпълнително основание и която не позволява на посочения съд, в случай на волеизявление на потребителя, че желае да се позове на неравноправния характер на клауза от договора, въз основа на която е формирано изпълнителното основание, да преодолее последиците от имплицитната сила на пресъдено нещо?

Релевантни разпоредби на правото на Съюза

Харта на основните права

Директива 93/13/ЕИО

Релевантни разпоредби на националното право

Decreto legislativo 6 settembre 2005, n. 206 (Законодателен декрет № 206 от 6 септември 2005 г.), (Кодекс за потреблението), по-конкретно член 33, параграф 1 и параграф 2, буква f):

„1. В договор, сключен между потребител и продавач или доставчик, неравноправни са клаузите, които въпреки добросъвестността създават в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

2. Предполага се, че са неравноправни до доказване на противното клаузите, които имат за предмет или резултат:

[...]

f) условие, според което от потребителя се изисква да заплати явно прекомерна парична сума като обезщетение, неустойка или друго равностойно основание, в случай на неизпълнение или забавяне на изпълнението; [...];

както и член 3б:

„1. Клаузите, които са неравноправни по смисъла на членове 33 и 34, са недействителни, а договорот остава действителен в останалата му част.

[...]

3. Недействителността е установена само в полза на потребителя и може да бъде установена служебно от съда“.

Кратко представяне на фактите и производството

- 1 Ответникът YB сключва няколко договора за заем на обща стойност 18 200 EUR с Findomestic Banca SpA, която прехвърля вземането си на Activa Factor SpA. От своя страна, последното прехвърля същото вземане на жалбоподателя SPV Project 1503 srl (наричан по-нататък: „SPV“).
- 2 Посочените договори за заем съдържат клаузи, които предвиждат плащането на неустойка и мораторна лихва в случай на забава при изпълнението на задължението за погасяване на заема.
- 3 Въз основа на тези клаузи SPV отправя до YB заповед за изпълнение, която длъжникът не оспорва чрез възражение и която следователно влиза в сила. Впоследствие SPV връчва на YB съобщение за заповед върху вземанията на последния от някои банки. Във връченото заповедно съобщение е посочена сумата 31 332 EUR.
- 4 Посочената сума е получена по следния начин: 16 290,52 EUR — „главница съгласно заповед [за изпълнение]“, 13 539,27 EUR — „лихви съгласно заповед [за изпълнение]“ и останалата сума — разходи и такси.
- 5 В съдебното заседание SPV уточнява, че вземането му е в размер на 34 479,25 EUR.
- 6 В рамките на производството по изпълнение запитващата юрисдикция приема, че клаузата относно размера на мораторната лихва (над 14 % на годишна база) може да се счита за неравноправна, поканва длъжника да изрази евентуално желанието си да се позове на неравноправния характер на клаузите, отнасящи се до мораторната лихва, с произтичащата от това възможност да се намали вземането на SPV.

Основни доводи на страните в главното производство

- 7 По време на производството по принудително изпълнение YB заявява, че желае да се позове на неравноправния характер на клаузата, с която се определя размерът на мораторната лихва. Въз основа на решението на Съда от 9 ноември 2010 г., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt. (ECLI:EU:C:2010:659) запитващата юрисдикция приема, че е възможно да упражни правомощия за служебно събиране на доказателства, за да установи евентуалния неравноправен характер на клаузата за определяне на мораторна лихва.
- 8 SPV твърди, че не може да бъде преодоляна силата на пресъдено нещо, формирана въз основа на заповедта за изпълнение, чиято функция се състои в необходимостта да се гарантира правната сигурност. Освен това при условията на евентуалност SPV посочва, че тежестта на доказване на

неравноправния характер на клаузата се носи от УВ и твърди, че договорената мораторна лихва не е неправомерно висока.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 9 Съгласно практиката на Касационния съд силата на пресъдено нещо обхваща не само изричното постановяване на решението, но и основанията, които макар и имплицитно, съставят неговата логическа и правна предпоставка. Този подход се прилага и по отношение на заповедта за изпълнение чрез заплащане на парична сума, която, ако не бъде оспорена, придобива силата на пресъдено нещо не само по отношение на предоставения кредит, но и във връзка с основанията му, като по този начин се изключва всяко по-нататъшно разглеждане на причините, изложени в подкрепа на съответното искане.
- 10 Този принцип на съдебната практика, наречен „имплицитна сила на пресъдено нещо“, се основава на логическия довод, според който, ако съдът се е произнесъл по определен въпрос, той очевидно се е произнесъл в смисъл, че липсват пречки по всички останали въпроси, които трябва да се считат за предварителни по отношение на изрично решения.
- 11 След получаване на заповедта за изпълнение обаче кредиторът, като преди това връчи покана за доброволно изпълнение, може да започне производство по принудително изпълнение чрез връчване на запорно съобщение. Последващо чрез изпълнение върху вземания от трети лица кредиторът, въз основа на влязло в сила изпълнително основание, извършва принудително изпълнение (чрез връчване на запорното съобщение) върху вземанията, които неговият длъжник има към трети лица.
- 12 Според практиката на Касационния съд производството по принудително изпълнение, за разлика от исковото производство, „не представлява непрекъснатата поредица от актове, насочени към едно окончателно решение, а по-скоро последователност от подпроизводства, т.е., самостоятелна поредица от актове, свързани с отделни последователни решения“. Всъщност в рамките на изпълнителното производство съдът упражнява разпоредителни правомощия, „ограничаващи се до управлението на изпълнителния процес с цел правилното изпълнение на актовете, които го съставят, в съответствие с критериите за бързина и целесъобразност“. Следователно се изключва упражняването на правомощието за вземане на решение.
- 13 По отношение на правомощията, които могат да се упражняват служебно от съда по изпълнението, запитващата юрисдикция отбелязва също, че наличието на валидно изпълнително основание представлява условие за изпълнението. Поради това изпълнителното основание трябва да е налице през целия период на принудителното изпълнение, което в противен случай би било недопустимо. Следователно съдът по изпълнението има

- правомощието и задължението да проверява наличието на изпълнително основание в началото и през цялата продължителност на процеса по изпълнение, тъй като трябва да спре процеса, ако то отпадне. Служебното правомощие на съда по изпълнението обаче се ограничава само до наличието на изпълнително основание и не може да се разпростре и към „присъщото съдържание“ на това основание.
- 14 Запитващата юрисдикция уточнява също, че при изпълнението върху вземания, третото лице (тоест длъжникът на длъжника, който е обект на принудително изпълнение), считано от датата на връчване на заповедното съобщение, става пазач на дължимите от него суми до размера на вземането, посочен в поканата за доброволно изпълнение, и е длъжен да информира кредитора „за дължимите или държани от него вещи или суми и кога трябва да извърши плащане или доставка“ (член 547, параграф 1 от Гражданския процесуален кодекс).
- 15 Накрая, във фазата, в която се намира главното производство, съдът по изпълнението разполага с правомощия служебно да проверява, освен наличието на изпълнително основание, правилното определяне на размера на вземането, но не и присъщото съдържание на основанието.
- 16 След това запитващата юрисдикция припомня практиката на Съда на Европейския съюз, според която „въведената с Директивата система на защита се основава на идеята, че потребителят е в положението на по-слабата страна в отношенията с продавача или доставчика от гледна точка както на позицията му в преговорите, така и на степента на информираност — положение, което го принуждава да се съгласява с установените предварително от продавача или доставчика условия, без да може да повлияе на съдържанието им“ и „[ц]елта, преследвана от член 6 от Директива [93/13], която изисква от държавите членки да предвидят, че включените неравноправни клаузи в договори не са обвързващи за потребителя, не може да бъде постигната, ако последните са задължени сами да изтъкват неравноправния характер на клаузите. В споровете, в които търсената сума често не е висока, възнаграждението на адвокатите може да надвишава интереса, което да възпре потребителя да се защитава от прилагането на неравноправна клауза. Макар в много държави членки процесуалните правила действително да позволяват при подобни спорове частноправните субекти да се защитават сами, съществува немалък риск именно поради незнание потребителят да не се позове на неравноправния характер на клаузата, която му е противопоставена. Следователно ефективна защита на потребителя може да бъде постигната само ако на националния съд бъде призната възможността служебно да прави преценка на подобна клауза“ (решение на Съда от 27 юни 2000 г., *Océano Grupo Editorial и Salvat Editores*, от C-240/98 до C-244/98, EU:C:2000:346, т. 25 и 26).
- 17 Както посочва запитващата юрисдикция, това, което в решението *Océano* за съда е било само правомощие, с решението от 4 юни 2009 г., C-243/08,

Pannon GSM Zrt, (EU:C:2009:350) става същинско задължение за служебна проверка на неравноправния характер на клаузата, когато съдът разполага с „необходимите за това правни или фактически обстоятелства“, както се посочва в точка 35 от решение Pannon (и без да се засяга необходимостта потребителят да изрази желанието си да се позове на неравноправния и необвързващ характер на клаузата). Това задължение е в съответствие със задачата на съда да гарантира полезния ефект от защитата, която се цели с разпоредбите на Директива 93/13.

- 18 Освен това Съдът е постановил, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 е „императивна разпоредба, с която, предвид положението на по-слабата от страните по договора, се цели замяната на формалното равновесие, което той установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях“ и че „[x]арактерът и значимостта на обществения интерес, на който се основава защитата, гарантирана от директивата на потребителите, обосновават изискване националният съд да преценява служебно неравноправния характер на договорна клауза и по този начин да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика“ (решение на Съда от 26 октомври 2006 г., C-168/05, Mostaza Claro, EU:C:2006:675, т. 36 и 38). Значението на интереса, на който се основава предвидената в Директива 93/13 защита на потребителя, се потвърждава и от решенията, с които Съдът, с оглед на принципа на равностойност (ограничение — заедно с принципа на ефективност на защитата — на принципа на процесуална автономия на държавите членки), приравнява член 6 от Директива 93/13 към националните норми, които имат ранг на императивни норми във вътрешния правопорядък (наред с други, решение на Съда от 21 декември 2016 г., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, Gutiérrez Naranjo, EU:C:2016:980, т. 54).
- 19 Според запитващата юрисдикция в този смисъл са решенията, които при прилагане както на принципа на равностойност, така и на принципа на ефективна защита, предоставят на националния съд правомощия за служебно събиране на доказателства (наред с други, решение от 9 ноември 2010 г., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing Zrt., ECLI:EU:C:2010:659), както и решенията, които при определени условия предвиждат преодоляване на силата на пресъдено нещо.
- 20 Сред тези запитващата юрисдикция припомня решението на Съда от 6 октомври 2009 г., C-40/08, Asturcom, EU:C:2009:615, където в точка 53 Съдът постановява, че „доколкото националният съд, окончателно арбитражно решение, трябва съгласно вътрешните процесуалноправни норми да прецени служебно противоречието между арбитражна клауза и националните норми на обществения ред, той е длъжен също служебно да прецени неравноправния характер на тази клауза с оглед на член 6 от посочената директива [93/13]“.

- 21 В това решение Съдът постановява, че при прилагането на принципа на ефективна защита испанският съд, сезиран с молба за принудително изпълнение на неоспорено арбитражно решение, постановено в производство, в което потребителят не е участвал, не може служебно да установи неравноправния характер на договорна клауза (в случая клаузата за установяване на седалището на арбитражния орган).
- 22 Запитващата юрисдикция посочва, че по същото дело генералният адвокат Trstenjak е стигнал до различно заключение, като е приел, че служебното констатиране от страна на националния съд е решение, което в най-голяма степен е съобразено с целта на Директива 93/13 за защита на потребителите и че бездействието на потребителите в производството, в резултат на което е формирано изпълнителното основание (производство, което освен това в конкретния случай не е било проведено пред съд), може да бъде поправено по време на самото изпълнение.
- 23 Според запитващата юрисдикция съществува разлика и между настоящото производство и производството, което е в основата на посоченото по-горе решение Asturcom.
- 24 Всъщност производството, образувано от Asturcom, не е било състезателно производство, поради което съдът без (физическото) явяване на длъжника (бездействащ при формирането на изпълнителното основание) е могъл само да издаде или да не издаде обща заповед за изпълнение.
- 25 В настоящото изпълнително производство обаче длъжникът се конституира (като по този начин се прекратява бездействието, довело до издаването на влязлата в сила заповед за изпълнение) и изразява желанието си да се позове на (евентуалния) неравноправен характер на договорните клаузи.
- 26 С решение от 18 февруари 2016 г., C-49/14, Finanmadrid, EU:C:2016:9, Съдът от друга страна е приел, че испанската национална процесуална правна уредба, която не позволява в рамките на заповедното производство или на производството по изпълнението на заповедта за плащане да се извърши служебен контрол относно евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в договора, който представлява основанието на вземането, противоречи на принципа на ефективност на предвидената в Директива 93/13/ЕИО защита.
- 27 Запитващата юрисдикция изразява съмнение, че в настоящия случай както клаузата, с която се определя размерът на дължимата на кредитора мораторна лихва, така и клаузата, която в допълнение към тази мораторна лихва предвижда неустойка „в размер на 8 %“, са в съответствие с член 33, параграф 2, буква f) от Законодателен декрет № 206 (и съответната разпоредба на Директива 93/13).

- 28 Както е видно от заповедта за изпълнение, съдът, който е издал тази заповед, не се е произнесъл относно евентуалния неравноправен характер на посочените клаузи.
- 29 Съгласно националните разпоредби и съдебна практика, тъй като УВ не е подал възражение срещу тази заповед за изпълнение, последната е придобила сила на пресъдено нещо и по-конкретно трябва да се приеме, че неравноправният характер (или не) на клаузите, съдържащи се в договора, сключен между кредитора и длъжника, е станал предмет на имплицитна сила на пресъдено нещо.
- 30 От това следва, с оглед на принципа на равностойност на защитата, че съдът по изпълнението няма възможност да констатира евентуалния неравноправен характер на съдържащите се в този договор клаузи. Това е така, не само защото съгласно националната правна уредба съдът по изпълнението не може да осъществява „присъщ“ контрол на изпълнителното основание, но и защото това основание вече е придобило силата на пресъдено нещо.
- 31 Поради това запитващата юрисдикция иска от Съда да установи дали изискването за замяната на формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на продавача или доставчика и потребителя, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между съдоговорителите, позволява на съда по изпълнението да информира потребителя (въпреки че той е бездействал в производството, в резултат на което е формирано вече влязлото сила изпълнително основание) за евентуалния неравноправен характер на договорните клаузи, който не е бил изрично изключен от влязлото в сила решение, и дали в случай на изразено желание от страна на потребителя да се позове на неравноправния характер на посочените клаузи, посоченият съд може да прецени неравноправния характер на договорните клаузи, въпреки, от една страна, невъзможността съдът по изпълнението да извърши присъща проверка на изпълнително основание, и от друга страна, формирането на силата на пресъдено нещо.
- 32 Според запитващата юрисдикция всъщност липсата на преценка в съдебното производство на неравноправния характер на клаузите би могло да доведе до непълна и недостатъчна защита на потребителя, така че да не представлява подходящо и ефективно средство за прекратяване на използването на неравноправни клаузи.
- 33 Инициативата на съда да информира потребителя за евентуалното нарушение на правилата за защита на такъв слаб съдоговорител не води до нарушаване на безпристрастността на съда.
- 34 Юрисдикцията припомня твърдението на Съда, че безпристрастността на съда означава еднаква отдалеченост „от страните по спора и от съответните

им интереси с оглед на предмета на спора“. От тази гледна точка упражняването на служебните правомощия на съда, което далеч не е израз на липсата на безпристрастност от негова страна, би показало че той не се ограничава само до разрешаване на спора между страните, а че действа в общ интерес на обществото (вж. в този смисъл решение от 14 юни 2017 г., C-685/15, Online Games, EU:C:2017:452, т. 61 и 64).

- 35 Накрая, в допълнение към горепосочения аспект на безпристрастност, запитващата юрисдикция основава запитването си и на член 47 от Хартата, тъй като Съдът отдава значение тази разпоредба с оглед на „ефективността на правата на правните субекти, които черпят от Директива 93/13 срещу използването на неравноправни клаузи“ (решение от 17 юли 2014 г., C-169/14, Sánchez Morcillo, т. 35, EU:C:2014:2099).

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ